

بمب عروسکی

خشش شد

نقدي بر بمب عروسکي

(نقد کتاب دریاپری، کاکل زری نوشته گلی ترقی در کتاب ماه کودک و نوجوان)

لعله گروه

لعله گروه

برقرار کرده است، پس ازقطع این ارتباط به دریاپری گردد و اگر چه ابتدا دل تنگی مین است و نیمه زمینی اش در تقابل با نیمکش ریاضی اش برند است اما به یک باره: پری منه یخورشید / یه مرتبه در خشید / یه چشم توی سینه اش / شست غبار کینه اش /... / گفت ای خدا کور بودم / از همه کس دور بودم / یه دختر ولنگار / تو لای خود گرفتار لافتاده توی مرداب / خاموش خواب / یه خبر از دیگری / همش می گفتم «پری» / دریا به این زلالم / این همه چیز عالی / پیش چشم تار بود / تو دیدم خار بود ...

او وقتی تغیر می باید و با نگاهی دیگر دریا رامی بیند، درمی پاید که تمام موجودات دریا می توانند بالا و پشت باشند و هر یک از آنها می تواند یک کاکل زری باشد: «ای همه کاکل زری / رفیق و یار پری» و مثل روز روشن است که در ایجاه مثل کاکل زری بودن از نظر جنسیت و مسائل جنسی طرح نشده است، زیرا حیوانات نام برده شده در این داستان شناسانه جنسی ندارند و معلوم نیست که جنسیت مذکور داشته باشد، بلکه ارتباط عاطفی مدنظر است.

بر جسته سازی مسائل جنسی

منقد پس از ذکر مطالعی فاضلانه و بدینه باستاند به قوانین فرانسه! به ذکر مصاديق برای اثبات «بمب عروسکی» بودن کتاب می پردازد و به زعم خوداین بمب را خشی می کند.

برخی از آنها را برسی می کنند.

او این داستان را در مخالفت با چهار جویهای محدود کننده سنتی برای دختران می داند که آنها را از ارتباط جنسی منع می کند. بنظر او پری این چهار جویهای شکنده و برای اثبات این ادعای از کتاب نمونه هایی می اورد: پاشم برم به بند / به گافه غضنفر / به سینما، عروسی / کلاس رقص، خصوص /... یک روز دیگه کلافه / به عشق رقص و کافه / لباس پوشید مثل باد / هول هولکی راه افتاد.

تا اینجا همه مثالهایی که آورده است درست اما از یک نکته اصلی غفلت شده است و آن این که در یک داستان، آنچه از این منظر اهمیت دارد، غایت و هدف داستان است و در این داستان اتفاق این نمونه ای از نمونه هایی است که مورد نقد واقع شده و پری این رفقار خود را تغییر می دهد و درمی باید که همه زیبایی ها در دریاست نه در کافه غضنفر و کلاس رقص و جای تعجب دارد که چگونه یک مدعی اخلاق مباری به این راحت واقعیت را ذهنیات خود آن را ارتباط جنسی می داند - با یک موجود زمینی دیگر گون جلوه می دهد.

کودک یا بزرگسال، مسئله این است منقد در نوشتن این نقديک پیش فرض اساسی را بدینه ایگاشته و سپس با برداشتی غلط از داستان بنایی بر این اساس غلط بریا داشته است. پیش فرض اساسی منقد این است که کتاب «دریاپری کاکل زری» برای کودکان است. نویسنده قبل از هر سخنی باید بطایرات این ادعای می پرداخت که ادعایی باطل است و حتی در نقد نیز با تردید بیان شده است. کتابهای کودکان در ایران معمولاً با مشخصه های زیر شناخته می شوند:

۱. رنگ: معمولاً کتابهای کودکان در ایران چهاررنگند.
۲. تعداد صفحات: معمولاً کتابهایی که برای کودکان منتشر می شود کمتر از ۳۲ صفحه دارند و اغلب ۱۲ یا ۱۶ صفحه ای می باشند.

۳. قطع: قطع کتابهای کودکان در ایران معمولاً خشتو و رحل است و به ندرت قطعه های دیگر مورد استفاده قرار می گیرد.

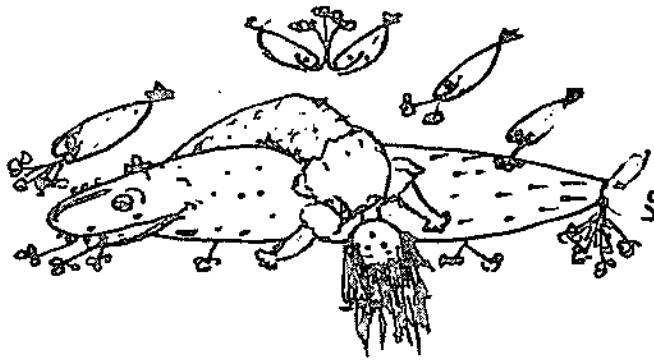
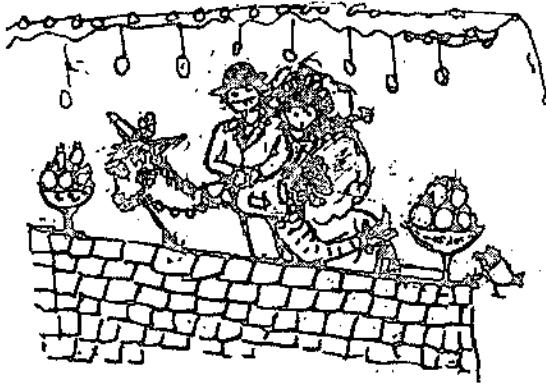
۴. ذکر گروه سنی: معمولاً کتابهای کودکان و نوجوانان در ایران با عبارت کودک و نوجوان یا ذکر گروه سنی پشت با روی جلد کتاب معرفی می شوند.

۵. عنوان ناشر: معمولاً ناشران کتابهای کودک و نوجوان تعداد مشخصی اند و گاهی عنوان ناشر نیز به شناسایی کتاب کودک کمک می کند.

البته محظوظ و زبان و عواملی از این دست نیز معبارهای مهم برای تشخیص کتاب کودک به شماره روند که به کار بردن آنها نیاز به مطالعه کتاب دارد. حال با توجه به ویژگی های فوق نگاهی به کتاب منقد شده بیاندازیم؛ این کتاب به صورت تک رنگ (متناقضی و روی جلد دو رنگ) در ۹۲ صفحه با قطعه رقی، بدون ذکر عبارتی که بیانگر کودک و نوجوان بودن مخاطبان کتاب باشد توسط ناشری که کتاب کودک و نوجوان منتشر نمی کند، چاپ شده است.

زبان این کتاب متاثر از ادبیات عامیانه است و از این روند شباختی به زبان نسبتیهای منظوم کودکان دارد که البته دایره واژگان بکار رفته و فضایی خلق شدماین شباهت اند که را کاملاً تحت شعاع قرار داده و بهتری برای بزرگشان تبدیل می کند.

به لحاظ موضوع نیز این کتاب مناسب گروه سنی کودکان و برای آنان نیست. به همین دلایل نیز ناشر محترم مجوز انتشار این کتاب را واحد کودک و نوجوان اداره کتاب تقاضا نکرده و به عنوان کتاب بزرگسال برای آن مجوز صادر شده است.

نویسنده در بخش دیگری از نقدش می‌گوید: «سپس به خاطر اشاره‌های بعدی هم بدینست قسمت‌های دیگری از دوستان خود... دعوت می‌کند. در این مهمنانی شایر باقر می‌داند / موهاشون و فر می‌داند / ... پشتک و وارو می‌زند / ... چشاش خمار، سرش فکل لاس به کمر با اختابوس / رقص من کرد مثل عروس/ آنهنگ پیر با ساکسیفون / جاز من خووند تومیکروفون / ... / جشم حسود بترا که کور کور»
حال این بخش از شعر را بدون حذف‌های آقای نتقد بخوانید:

تو دریا غوغای شده بود
بنجرها وا شده بود
شاپری قر می‌داند
موهاشون و فر می‌داند
ستارهای دریانی
با روسری، با دمپایی
دریا رو جارو می‌زند
پشتک و وارو می‌زند
کوشه مث به دسته گل
چشاش خمار، سرش فکل
دس به کمر با اختابوس
رقص من کرد مثل عروس
نهنگ پیر با ساکسیفون
جاز من خووند تو میکروفون
قورباغه‌ها پیر و جوون
رقص کون سینه زنون
داد من زدن قور قور
چشم حسود بترا که کور کور

نویسنده محترم در پایان بخش ۱ مقاله‌اش که بعد از مسائل جنسی و تربیتی کتاب اختصاص دارد با توصل جستن با شیوه‌هایی چون بر جسته کردن یکی دو سطر در جند صفحه، مصادره به مطلوب کردن و تغییردادن معنا یا بر جسته سازی بوسیله حذف چند سطر و یا برداشتهای غلط ادعام کند: «فکر من کنم توضیح‌یش تری نیاز نبانت تا قبول کنیم که این داستان به تشریح موشکافانه رابطه جنسی یک دختر و سرمه‌پرداز، از آن دفاع می‌کند. مزاحمان آنها را تقبیح می‌کند. حضور در مکانهایی مثل کافه، کلاس رقص خصوصی، مجالس مهمنانی رقص و پایکوبی را تشویق می‌کند. دخترانی را که تجربه جنسی ندارند تحقیر می‌کند. خطرات رابطه نامشروع را ناجیز و بی‌ازیش جلوگیری دهد. پدران و مادران را به ایجاد زمینه تجربه جنسی برای کودکان و سرزنش نکردن آنان تشویق می‌کندو...». بله همه این کارهایی را که خواندید همین یک کتاب می‌کند. با مطالعه تمام کتاب درمی‌یابیم که آنچه ادعا شده فاقد استناد بوده و نویسنده با بکار بردن شکردهایی غیراخلاقی و قدمی سعن کرده است چنین ادعاهایی را به مخاطب بیاوراند و اتفاقاً تا حدودی موفق هم شده است، چون سیاری از افراد باخواندین این

در دریا بازمی‌باید نه خشکی و کنار کاکل زری.
دریا راه اشاره‌های بعدی هم بدینست قسمت‌های دیگری از همان بخش‌ها را مخواست: (دریا خطاب به پری می‌گوید): «زلفی مال خاکه / درخت بید و تاکه / مال نه هاجره / دخترای بندره / واسده روزمینه / فکر نمازو دینه / امانگاه خوش / احرفای پای جوبش / یادتن تمیزش / دم پختک لذیذش / بازی و جیغ و ویش / اصفای بی دریغش / قلب بی شیله پیله‌اش / اون بوی شبیله‌اش / من شه چراغ راهت / تو تاریکی پناهت»

اشاره معتقد به این که پری تن تمیز کاکل زری رافراموش نمی‌کند به قصد الغای [آقای] جنسی بودن قضیه صورت گرفته است و همچنین است اشاره پدرینه شن ندب طلا و یک نخود و یک ذره شدن در دل. با هم این بخش از شعر را می‌خوانیم: زمان گذشت آهسته / پشت درای بسته / ... / پری سرش توی لک / صبح تا غروب فکر خاک / اما خاش روحش / نالمو آه و اویش / ... / با گردش روز و شب / مثل حرارت‌تک / ... / بدون دوز و لک / فرونشست کم کمک / در دلش خود به خود / یه ذره شدیه نخود /

ضمون این که «چش چرونی» هم به پری برنمی‌گردد، توجه کنید: بالآخره بهار اومد / کمیوزه با خیار اومد / رفت و اومد، برویها / بزن بکوب ماهیه / اسلام علیک مبارکا / دم شما سه جارکا / فاشق زنی پشت درا / چش چرونی تو سرسرا / بخور بخور سیزده به در / عدس‌بلو، روش شکر ...

خواندن این قسمت هم خالی از لطف نیست: «... / به اتفاق محل /! معجزه بود یا خیال؟ / صورت کاکل زری / با خط و خال پری / تو روشنی - سیاهی لانگار بگو یه ماهی / چشاش چشای کوشه / روی لبایش یه بوسه / دریا پر از نشونه‌اش / هر ذره‌ای نمونه‌اش / مثل خجال، مثل خواب / موج من زد توی آب / صداش می‌اوید بواش / زمزمه نفسه‌اش

به این عبارت از منتقد محترم دقت کنید: «او (پری دریانی) در خشکی حیران و سرگردان است تا این که بایک پسر برخورد می‌کند «ایه دستی خورد به شونه‌اش / تلنگری به گونه‌اش / دید به پسر راس راس / ... با چشم هاج و واچش / خیره شده به تاچش او که بر خلاف عاشقان قصدهای شرقی حوصله بچسباری و سوز و گذاز فراق‌های طولانی راندارد، خیلی زود به سراغ اصل مطلب‌پری رود: «هو ادمی یا ماهی؟ / نجیب و سر به راهی؟» او که عجله دارد: اسمت چه سلیمه / بی چار و شلیه / وجند دقیقه بعد بدون تعارف می‌گوید: « بشین یه کم رو زانوم / دوشیزه‌ای یا خانوم؟».

حال که این عبارت را خواندید، بدون هیچ توضیعی به اصل کتاب بدون حذف برخی سطور بربری گردیدم تا فاصله بین مطلب منتقد و آن چه را در کتاب آصله بستنم:

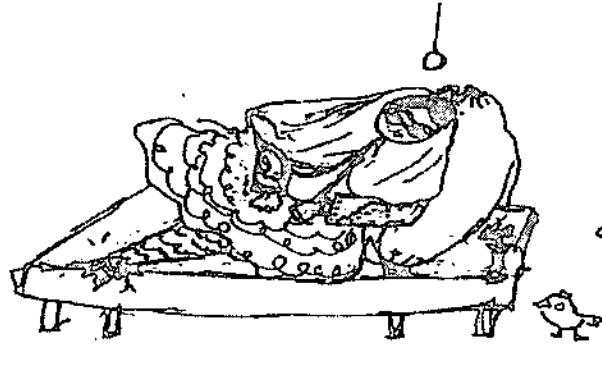
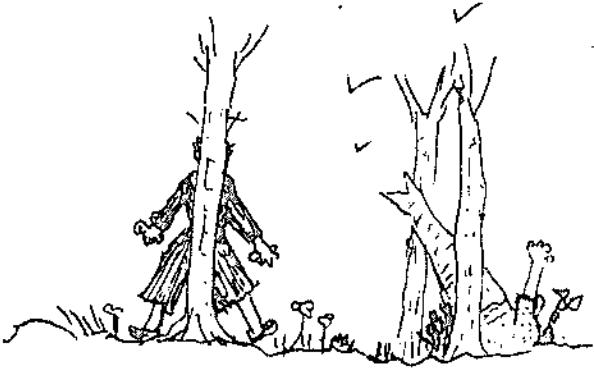
[صفحات ۲۳ تا ۲۰ کتاب ضمیمه است]

این توضیح هم ضروری است که همه این اتفاقات در موقعی رخ داده است که در داستان، پری بر خلاف پندزیر گرها عمل کرده و بعدتر در ادامه داستان رفتار و نگاهش تغیر کرده است. یا این بخش از گفته‌های منتقد محترم را نگاه کنید: «اصرارهای بعدی پری و جلوه‌فروش‌هایش همچنان نتیجه است: تتم بلور چینه / چشم دو تا نگینه / ... / داشتن من به حسنه / بذر من و لای نون / بخور من و نوش جون / منتقد گران‌قدر چنان مقدمه‌چنی کرده است که خواننده نقد فکر کند این خوردن از آن خورده است در حالی که چیز دیگری است. فقط کافی است جای نقطه‌چین را پر کنید و بخوانید: «دم طلای ثابه / قیمت‌حد تا گابه / بذر من و رو طاقچه / یه گوشه توی با چجه / به وقت که سخت او مدم / بلا و قحطی او مدم / بیر من و بمبازار / بفروش هزار تا مو زار / وقتی شدی گرسنه / داشتن من به حسنه»

در بخش دیگری منتقد اخلاق‌گرامی نویسد: ابتدای پری از کاری که کرده پیشیمان می‌شود، اما زود تغیر عقیده می‌دهد. «گفت ای خدا خر شدم / حسابی منتر شدم / کاکل زری کلک بود / ... / خرکچی پشممالو / خنگ و بی‌ریخت و هالو / دیدی چه طور و ام کرد؟ / لگزد و لهم کرد» اما هر چه بود «یاد تن تمیزش» از خاطر پری نمی‌رفت، برای پری چندان مهم نبود که «دم طلایش دریده» شده بود و به مرور «درد دلش خود به خود / یه ترمذش به نخود» و دوباره شروع به کارهای قبل از جمله «چش چرونی تو سرسرا» نمود. او خیال کاکل زری رایش خود تصور کرد که هنوز «روی لبایش یه بوسه» دارد و هنوز «زمزمه نفسه‌اش» به گوش می‌رسد.

دقت در این نوشته و مقایسه آن با اصل کتاب بسیار جالب است. بخشی را که به عنوان تغیر عقیده پری آورده شده به محض ورود به دریا اتفاق می‌افتد و اتفاقاً دوام چندانی ندارد پری در پایان داستان، سفرش به زمین را فقط از منظر یک تجربه مثبت ارزیابی می‌کند و با نگاهی دوباره به دریا زیبایی‌هایی را می‌بیند که تاکنون ندیده بود، لذا دل به دریا می‌سپارد و شادی را

به بازار / وقت درو و شخمه / کاشتن بذر و تخمه... البته دلیل اصلی چنین استباطهای ناآشناست منتقد با ساختار

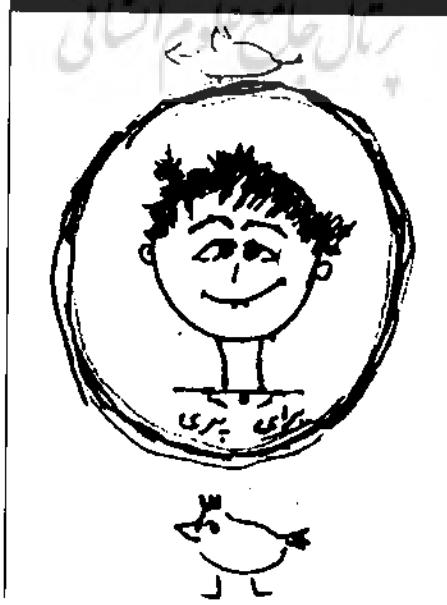
افسانه‌های عامیانه است که پر از چنین نمونه‌هایی است. چنین پر شمشدن نفاوتها برپری و کاکل‌زدی نگاه خوب و تن‌تیز و صفاتی بی‌دریغ و قلب بی‌شیله بیله کاکل‌زدی راجراخ راه پری می‌داند: می‌شه چراخ راهت / تو تاریکی نگاهت.

درواقع نویسنده کتاب کوشیده تا جایی که ممکن است نفاوتها را از دنیا را نشان بدهد و تفسیرهای شخصیت‌ها به مثبت و منفی و مذهبی و غیرمذهبی بهبود رفتن است. درباره مورد سوم هم باید گفت که این اسم یک اسم ترکی است و باید به حضرت امیر (ع) ربط داد، مگر برای استفاده از ابرازی از نام آن بزرگ شکوهمند! ضمن اینکه از کلام رابطه جنسی سخن به میان آمد؟ کجا در داستان به این نکته صراحت دارد؟ نام بسیاری از نام‌آنها و اولیاست، اگر مرتكب خلافی

شونیم، اعلام آن‌توهین به ائمه و اولیایست؟ ادعای چهارم هم ظاهرا مستند به همان بخش از شعر شده که قبل ایان کردیم و می‌گویید: زلفی مال خاکه... که نویسنده دارد نفاوتها را بازگویی کند و این عدم وصال را بر اثر این نفاوتها می‌داند ضمن این که در چند سطر قبل از آن چنین وصلی را محال می‌داند:

درباره گرفت ملاچش کرد / ناز و نوازش کرد / گفت ای پیری جون من / گنج سلیمان من / تو مال موج و آبی / لرنگین کمون خوابی / جنس تو از خیاله / وصلت تموجله / تو از تبار نوری / یه ارزوی دوری / زلفی مال خاکه / درخت بید و تاکه...

درباره مورد پنجم هم بد نیست این بخش از شعرخوانده شود: کاکل‌زدی بیچاره / با قلب پاره / گفت‌ماهی قناتم / گل گاوژبون نباتم / پاشم برم که دیره / فرداغ عدید غذیره / باید برم تو حموم / حنا کنم دست و موم لشنبه به دنبال کار / یه سر برم

[در این بخش کاکل‌زدی برای مصرف کردن پری خطرات و سختی‌ها را برایش برمی‌شمارد]: خون‌نام قدیه بیلکس / یه گوشه طوبیلکس / تو پیرهن عروسی / کنارمن می‌پوسی / داداش غلام بی کاره / قاچچی سیگاره / گینتا زدت به قلاب / می‌خوردت مثل آب / می‌سیزی پلو باماهی / روغن کرمانشاهی / قوروت می‌ده درسته / مثل هلو با هسته/

اولاً منتقد محترم از کجا دریافت کرده که غلام‌یکه مذهبی است و نایا از کجا دریافت که او به زن برادرش نظر سو، دارد؟ اداره کتاب وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

خانوم پری مثل بید
پلوش پوش می‌لرزید
فکر شب و سیاهی
مونده سر دوراهی
نشسته بود نالمید
که خشن پایی شنید
یه دستی خورد به شونه‌اش
تلنگری به گونه‌اش
دید یه پسر راس راسی
با تبیون کرباسی
جفت پاهاش تو گیوه

نقد نگران شدند، که با خواندن کتاب این نگرانی رفع شد و نگرانی دیگری جای آن را گرفت که به راستی چه هدفی برخی را وام دارد تا لجن مال کردن دیگران را به هر قیمتی که شده سرلوحة کار خود قرار دهند چه کسی می‌تواند همتی را که به آن قرآن‌بیرون‌فرموده‌یختهای که مدیر مسئول این انتشارات، وارد شده است جبران کند؟

این کتاب به دین هم و هم نگرده! بخش دیگر این مقاله به «ویکرده منفی (کتاب) بمدین پرداخته است و در همان آغاز حکم صادر کرد هاست که: «له طور کلی داستان خانم ترقی را می‌توان نه تنها داستانی غیردینی بلکه خد دین نام گذاشت.».

حال دلایل صدور این حکم را از زبان منتقدیم خوانیم:
۱. داستان با عبارت معروف «یکی بود یکی نبود» آغاز می‌شود اما از «غیر از خدا هیچکس نبود» خبری نیست.

۲. کلیه شخصیت‌های منفی داستان افرادی مذهبی معرفی می‌شوند و کلیه رفتارهای بد ایشان به مذهب نسبت داده می‌شود.

۳. کاکل‌زدی همان پسری که با دختر رابطه جنسی ابرقرار می‌کند و بعد او را رها می‌کند (زلفی دوالفقار) نام دارد که اشاره‌ای صریح به نام حضرت امیر المؤمنین است.
۴. پری بی‌وفایی زلفی (کاکل‌زدی) داشتی از اعتقادات مذهبی اش می‌داند.
۵. کاکل‌زدی برای ترک کردن پری عید غدیر را بهانه می‌کند.

۶. پیرمردی که با چهره‌ای منفی مجلس عیشر پری و کاکل‌زدی را به هم می‌ریزد نیز یک فرد مذهبی است.

۷. یکی از احکام فقهی اسلام مورد تمسخر قرار گرفته است: «اسم نهایم زیورگنا / صیغه شده به کدخدای»

۸. او حضرت یونس یکی از پیامبران الهی رامسخره می‌کند: «مثل جناب بونس / بی کس و کار مومن»
۹. در چند جای داستان با همان قرار دادن مقدسات الهی و تشییهات زشت به تحقیر این مقدسات می‌کوشد و مثلاً قسم به خدا و قسم به یک قاطر را کاراهم و همشان قرار می‌دهد: خدا خودش می‌دونه / به مرگ این قاطر»

۱۰. مطابق نظر نویسنده انسانهای مذهبی حتی به زن برادر خود نظر سو دارند. کاکل‌زدی برای منصرف‌ساختن پری از ازدواج با خود می‌گوید: «داداش غلام‌یکه کاره / قاچچی سیگاره / میاندازد به قلاب / من خوردت مثل آب / ... / قورت می‌ده درسته / مثل هلو با هسته».

با مروری بر این ۱۰ مورد می‌بینیم که بسیاری از این‌ها استباطهای شخصی یک فرد مفرض یا کچ فهم‌بیش نیست مثلاً چگونه از مورد اول می‌توان نتیجه خلدین بودن گرفت؟ درباره مورد دوم باید توجه داشت که در این داستان هیچ کلام از شخصیت‌های اصلی مذهبی یا کامل‌لامپت نیستند. ضمن این که شخصیت‌ها به مذهبی و غیرمذهبی هم تقسیک